

Kollektivtransport og kostnader

Tre alternative modeller for finansiering av kollektivtransporten

TØI-rapport 1176/2011

Silvia Olsen, Transportøkonomisk institutt

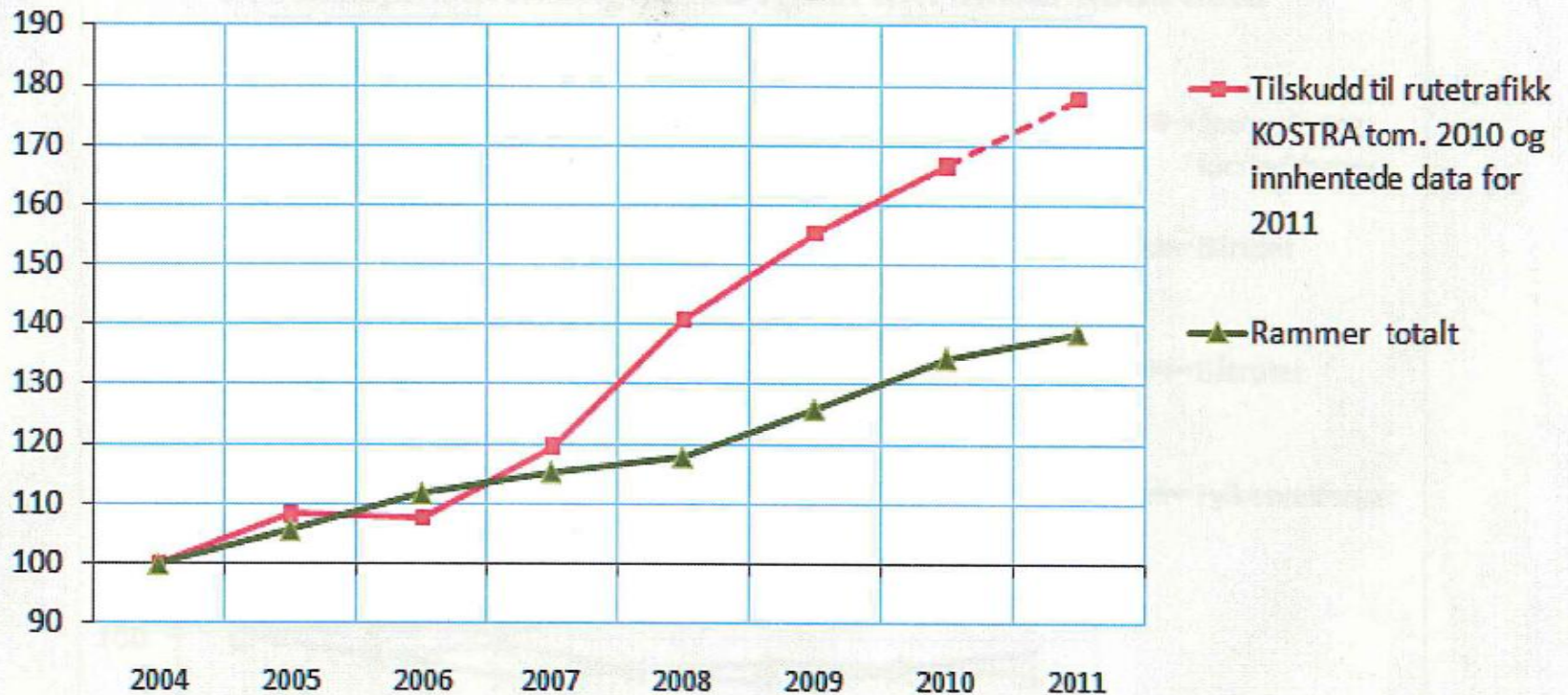

Utfordringene

- Dagens finansieringsnivå er utilstrekkelig hvis målene for kollektivtransporten skal nås
- Usikkert hvorvidt dagens ordning legger opp til at
 - de gode prosjektene blir valgt
 - om byene får midler etter behov
- Ansvarsdelingen mellom forvaltningsnivåene påvirker utformingen av kollektivtransporten
- Ulike byer har ulike utfordringer

Fylkeskommunale tilskudd til kollektivtransporten

Utviklingen i frie inntekter samt SD's forsøks- og tiltaksmidler, og i netto tilskudd til samferdsel i fylkene (ekskl. fylkesveiferger) Indeks 2004=100

Internasjonale erfaringer: alternative finansieringsformer

➤ Skatte- og avgiftsordninger

- Parkeringsavgifter
- Drivstoffavgifter
- Arbeidsgiveravgift
- Eiendomsskatt

➤ Eiendomsutvikling

- Eksploateringsavgifter: avgift på verdiøkning som skyldes utbyggingen
- Salg og utleie

➤ Offentlig-privat samarbeid (OPS)

- Privat infrastruktur og drift
- Privat infrastruktur – offentlig drift
- Offentlig infrastruktur – privat drift

Tre alternative finansieringsmodeller

- Supplering av dagens modell på ulike måter
- Alle de tre modellene vil gi
 - Økt finansiering for kollektivtransporten
 - Langsiktig finansiering, som bidrar til tidligere ferdigstillelse
 - Økt samfunnsøkonomisk effektivitet

1. Den statlige modellen

- Staten får økt ansvar for å sikre tilstrekkelig og langsiktig finansiering
- Ansvar for å utforme kollektivtransporttilbudet i den enkelte by ligger fortsatt hos fylkeskommunene
- Finansieringsordninger inkludert i den statlige modellen
 - Bymidler til fylkeskommunen (fast sum)
 - Belønningsordningen, utvidet og videreført (variabel sum)
 - Langsiktig finansiering for store prosjekt etter søknad (etter behov)
- Finansieringsordningene ivaretar ulike hensyn, og bør anvendes i kombinasjon
- Sammensetningen av finansieringsordninger kan bidra til institusjonelle eller juridiske barrierer for implementeringen

2. Den lokale modellen

- Lokale myndigheters mulighet til å hente finansiering styrkes
- Finansiering av kollektivtransporten blir delt mellom fylkeskommune og kommune i den aktuelle by.
- Finansieringsordninger inkludert i den lokale modellen
 - Øremerket fylkeskommunal/ kommunal inntektsskatt
 - Arbeidsgiveravgift
 - Skatt på arbeidsgiverbetalt parkering
 - Øremerket drivstoffavgift
 - Eksploateringsavgifter, altså egne eiendomsavgifter som knyttes til konkrete utbygginger eller prosjekter
- Hvilke finansieringsløsninger som benyttes, og nivået på disse, vil bli bestemt i den enkelte by
- Sammensetningen av finansieringsordninger kan bidra til politiske og kulturelle implementeringsbarrierer. Kollektivprosjektene finansieringen skal gå til bør derfor konkretiseres.

3. Prosjektmodellen

- Økt fokus på organisering og finansiering av prosjekt
- Finansieringsordninger inkludert i prosjektmodellen
 - Offentlig privat samarbeid (OPS)
 - Statlig låneordning
 - Etablering av kompetanseenhet
 - Statlig medfinansiering til OPS- prosjekt
- Viktige utfordringer vil være hvorvidt
 - fylkeskommunene opplever det som nyttig og hensiktsmessig å legge opp investeringer som OPS-prosjekt
 - det finnes institusjonell kompetanse i statsforvaltningen til å ivareta en kompetansefunksjon
- Prosjektmodellen er en "smalere" alternativ finansieringsmodell, og kan tenkes kombinert med enten den statlige eller den lokale modellen

Overførbarhet

- Institusjonelle, organisatorske, finansielle, strukturelle, politiske og kulturelle faktorer
- Kopling mellom type tiltak og finansieringsform gir ulik fordeling av fordeler og ulemper ved en politikk
- Tiltakspakker kan kombineres på en måte som avhjelper svakhetene ved det enkelte tiltak

Overførbarhet: Kopling mellom tiltak og finansieringsform

		Fordeler	
		Spredte	Fokuserte
Ulemper	Spredte	Majoritetspakke	Klientpakke
	Fokuserte	Entreprenørpakke	Interessegruppepakke

Oppsummering

- Det ikke finnes en enkelt finansieringsmodell som løser alle finansieringsproblemer i alle storbyområdene
- Verktøykasse: Virkemidlene i hver modell kan kombineres på ulike måter
- Løsningen vil avhenge av
 - Bystruktur
 - Ansvars- og kompetansefordeling
 - Hvor mange og hvilke aktører som er involvert i planleggingen
 - Sentrale kostnadselementer
 - Konkrete inntekspotensial.
- Løsningene vil møte ulik grad av politisk og sosial aksept i ulike byområder
- Må klargjøre hvilke problemer som ønskes løst før man velger en finansiell løsning